

Секція 2. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

УДК 37

СТУДЕНТТЕРДІҢ ОҚУ ЖӘНЕ КӘСІБИ МОТИВАЦИЯСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

*Алмагамбетова С. Т., т.ғ.к., қауымд. профессор,
s.almag@mail.ru*

Алматы технологиялық университеті

Жоғары оқу орындарда (ЖОО) оқу процесінде адамның кәсіби қалыптасуына әсер ететін табысты оқу және кәсіби қызметтің жетекші критерийлері оқу және кәсіби мотивация болып табылады. Қазіргі ғылыми зерттеулер көрсеткендей, студенттердің мотивациясының бұл түрлері жеткіліксіз қалыптасқан және төмен деңгейде. Бұл бірқатар қарама-қайшылықтарға байланысты, олардың арасында қайшылықтарды ажыратуға болады:

- жастардың кәсіби таңдауы және түлектің жұмысқа орналасу мүмкіндігі;
- болашақ кәсіби қызметтің әлеуметтік маңыздылығы және оған ақы төлеу деңгейі;
- кәсіптің талаптары және оны игеруге мен оны іс жүзінде жүзеге асыруға қажетті адамның әлеуметтік және психологиялық ерекшеліктерінің жиынтығы;
- таңдалған кәсіби қызметті және оны жүзеге асыру мүмкіндіктерін игеруге деген ұмтылыс (материалдық, аумақтық, кеңістіктік және т.б.).

Осыған байланысты, жалпы жоғары білім беру мекемелерінің және профессорлық-оқытушылық құрамының алдында студенттердің оқу және кәсіби уәждемесін арттыру міндеті тұр. Бұл студенттердің білім жинақтауға, қызметтің тәуелсіздігіне, үздіксіз өзін-өзі тәрбиелеуге және жеке өсуге деген қызығушылығын арттыру арқылы мүмкін болады.

Алайда, қазіргі зерттеушілер оқу және кәсіби мотивация құбылысын зерттеп, сонымен қатар студенттердің оқу іс-әрекетінің әртүрлі мотивтерін бөліп көрсетумен қатар, мотивацияның осы

түрлерін арттыру мәселесі өзектілігін жоғалтпайды. Бұл мақаланың мақсаты - оқу іс-әрекетінің маңызды құрылымдық құрамдас бөлігі ретінде университетте оқу процесінде студенттердің оқу және кәсіби мотивациясын зерттеуге тырысу.

Зерттеу барысында келесі ғылыми әдістер қолданылды: ақпаратты жүйелеу, салыстыру, логикалық талдау және педагогикалық тәжірибені жалпылау, сауалнама мен деректерді өңдеу әдістемесін қолдану. Кәсіби мотивацияны қалыптастырудың жоғары деңгейі жеке тұлғаның кәсіби білімін тиімді дамытумен қамтамасыз етіледі. Жеке тұлғаның кәсіби білімін дамытудың тиімділігі тұрақтылыққа ие бола отырып, мотивтерді қалыптастыратын маңызды өмірлік қажеттіліктерді ескере отырып анықталады. Кәсіби білім беруді дамыту мотивтерінің жиынтығы кәсіби мотивацияны құрайды, оның құрамдас бөлігі оқу мотивациясы болып табылады.

Оқу іс-әрекетінің мотивациясы - бұл нәтижеге жетуге бағытталған белгілі бір әрекеттер жиынтығына көзқарасты қалыптастыратын мотивтердің жиынтығы. Өз кезегінде, жоғары оқу орнындағы білім беру жүйесіндегі студенттердің оқу іс-әрекетіне қатысты кәсіби мотивация жеке тұлғаны болашақ кәсіби қызметті зерттеуге итермелейтін және бағыттайтын факторлар мен процестердің жиынтығы ретінде түсініледі.

Кәсіби өзін-өзі анықтау жеке тұлғаны әлеуметтендіру процесінің маңызды аспектісі болып табылады. Бұл адамның айналасындағы адамдардың, қоғамның өз қалауларын, қасиеттерін, мүмкіндіктері мен талаптарын байланыстыруға дайындығы мен қабілетін және осы негізде белгілі бір позицияны (кәсіби, өмірлік және т.б.) қабылдауды және өмірлік (кәсіби) стратегияны жүзеге асыруды білдіреді". Оқытудың маңызды міндеттерінің бірі болашақ маман-кәсіпқойды қалыптастыру процесінде студенттердің жеке басын дамыту болып табылады. Осыған байланысты ЖОО-да оқу процесінде студенттердің оқу және кәсіби уәждемесін зерделеу өзекті болып отыр.

ЖОО-да оқу процесінде студенттердің оқу және кәсіби мотивациясын қалыптастыруға әсер ететін негізгі векторлар туралы өзекті эмпирикалық ақпарат алу үшін авторлар сауалнама мен деректерді өңдеу әдістерін қолдана отырып, педагогикалық тәжірибеге логикалық талдау және жалпылау жүргізді. Сауалнама шартты түрде үш тақырыптық блокқа бөлінді. Оқу және кәсіби

мотивацияны қалыптастырудың маңызды аспектісі-белгілі бір мамандық алу үшін оқу орнын таңдау.

Студенттердің университетті таңдауына бірнеше факторлар әсер етуі мүмкін, бұл университеттерді студенттер үшін азды-көпті тартымды етеді (университеттің мәртебесі, аумақтық орналасуы, дайындық сапасы, беделі және "ақпараттық із" және т.б.). Тәрбие жұмысы кәсіби бағытпен де сипатталады. Осылайша, жүргізілген зерттеу нәтижелерін талдау оқу және кәсіби мотивацияны қалыптастыру оқудың бірінші жылынан басталатынын, бірақ бітіру курсына неғұрлым саналы контурлар алатынын көрсетеді.

Сонымен, жүргізілген зерттеу студенттердің кәсіби мотивациясын арттыру үшін қажет екенін растайды:

- оларды нақты еңбек жағдайына жақын болуы керек практикалық қызметтің әртүрлі түрлеріне тарту;

- оқытудың барлық кезеңдерінде студенттерге өз іс-әрекеттерінің нәтижесін бағалауға мүмкіндік беру.

Зерттеу түлектердің болашақ мамандыққа құндылық қатынасын қалыптастыру үшін олардың қызметінің кәсібилігінің мәнін ашып, оның мысалдарын көрсету қажет екенін көрсетті. Бұл теориялық дайындығыңыздың деңгейін ғана емес, сонымен қатар студенттердің оқу және кәсіби мотивациясын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жарикбаев, К. Б. Казахская этнопсихология: учебное пособие / К. Б. Жарикбаев, А. К. Олжаева, М. К. Ахметова. - Алматы: Қазақ университеті, 2019. - 304 с.
